

Sygn. akt II NSNc 105/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wiak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Oktawian Nawrot

Arkadiusz Janusz Sopata (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa P. S.A. z siedzibą w B.

przeciwko G. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 8 lutego 2023 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z 3 lutego 2016 r., sygn. X Nc 14346/15:

- 1. uchyla w całości zaskarżony nakaz zapłaty i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Bielsku-Białej do ponownego rozpoznania;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Pozwem z 4 listopada 2015 r. P. S.A. z siedzibą w B. (dalej: „powód”) wystąpiła do Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej o wydanie na podstawie weksla

nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, domagając się od pozwanego G. S. (dalej: „pozwany”) zapłaty kwoty 7257,71 zł z umownymi odsetkami w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego od 25 grudnia 2014 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego i doręczenia nakazu zapłaty wraz z klauzulą wykonalności na adres powoda. W przypadku wniesienia zarzutów przez pozwanego, powód wnosił o utrzymanie w mocy nakazu zapłaty po rozpatrzeniu sprawy w postępowaniu zwykłym, a także zasądzenia od pozwanego dalszych kosztów postępowania.

Z treści pozwu wynikało, że pozwany zobowiązał się, poprzez podpisanie weksla 5 października 2014 r., do zapłaty w dniu 24 grudnia 2014 r. kwoty wskazanej na wekslu w wysokości 7257,71 zł. Poprzednik prawny powoda (P. Sp. z o.o.) wezwał w dniu 24 grudnia 2014 r. pozwanego do wykupu weksla. Do dnia wniesienia pozwu pozwany nie dokonał żadnej wpłaty. Powód wskazał, że pozwany podpisując własnoręcznie kalendarz spłat raty znał wysokość zobowiązania i termin spłaty. Zażądał również odsetek maksymalnych w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego. Właściwość miejscową Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej strona powodowa uzasadniła treścią art. 37¹ k.p.c., z uwagi, że miejscem płatności weksla była Bielsko-Biała.

W wypowiedzeniu umowy pożyczki z 14 grudnia 2014 r., załączonym do pozwu, pozwanego poinformowano, że ze względu na poważne naruszenie przez niego postanowień umowy z 5 października 2014 r. nr [...], zawartej pomiędzy nim a P. Sp. z o.o., polegające na niepłaceniu zobowiązań zgodnie z ustalonym kalendarzem spłat do pożyczki, wypowiedziano umowę pożyczki, co uczyniło wymagalnymi wszystkie jego zobowiązania dotyczące przedmiotowej umowy. Jednocześnie zawiadomiono pozwanego, że zgodnie z odpowiednimi postanowieniami umowy oraz deklaracją wekslową, wystawiony przez niego weksel *in blanco* został wypełniony na kwotę 7257,71 zł i w przypadku nieotrzymania zapłaty w ciągu najbliższych 10 dni powód skieruje sprawę na drogę sądową. W związku z powyższym pozwany wezwany został do natychmiastowej zapłaty wyżej wymienionej kwoty. Ponadto, pozwanego poinformowano, że po

upływie 10 dni P. Sp. z o.o., zgodnie z warunkami umowy, rozpocznie naliczanie odsetek umownych, których będzie dochodzić przed sądem.

Nakazem zapłaty wydanym 3 lutego 2016 r. w sprawie o sygn. akt X Nc 14346/15 Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej nakazał pozwanemu, aby zapłacił stronie powodowej kwotę 7257,71 zł z umownymi odsetkami od tej kwoty w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego w stosunku rocznym, liczonymi od 25 grudnia 2014 r. do dnia zapłaty, z zastrzeżeniem, że odsetki naliczane od 1 stycznia 2016 r. nie mogą przekraczać dwukrotności każdorazowej wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie, oraz kwotę 1280,00 zł tytułem kosztów postępowania, w tym kwotę 1217,00 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniósł w tym terminie sprzeciw. Postanowieniem z 22 września 2016 r., sygn. akt X Nc 14346/15 referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w Bielsku-Białej sprostował nakaz zapłaty referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w Bielsku-Białej z 3 lutego 2016 r., sygn. akt X Nc 14346/15 w ten sposób, iż w miejsce słów „tysiąc dwieście siedemdziesiąt dziewięć złotych 50/100 groszy”, wpisał prawidłowo „jeden tysiąc dwieście osiemdziesiąt złotych”.

Na podstawie zarządzenia z 9 stycznia 2017 r., sygn. akt X Nc 14346/15 korespondencję dla pozwanego, tj. nakaz zapłaty z załącznikami i pouczeniem oraz odpisem postanowienia z 22 września 2016 r. wraz z pouczeniem doręczono ponownie na adres zameldowania wskazany w pozwie. Referendarz Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej zarządzeniem z 21 czerwca 2017 r., sygn. akt X Nc 14346/15:

1. pozostawił w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia na dzień 25 maja 2016 r., nakaz zapłaty z 3 lutego 2016 r. wraz z załącznikami i pouczeniem,
2. ustalił, że nakaz zapłaty z 3 lutego 2016 r. jest prawomocny z dniem 9 czerwca 2016 r.,
3. korespondencję dla pozwanego, tj. postanowienie z 22 września 2016 r. wraz z pouczeniem, pozostawił w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia na dzień 23 grudnia 2016 r.,
4. ustalił, że postanowienie z 22 września 2016 r. prawomocne jest z dniem 31 grudnia 2016 r.,

5. zwrócił stronie powodowej 3/4 opłaty sądowej od pozwu w kwocie 187,00 zł (art. 79 ust 1 pkt 2c ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych),
6. odnotował wydanie postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności.

W związku z kierowanymi do Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej pismami, w których pozwany dochodził przyjęcia, że powyższy nakaz zapłaty, jak również pozew i załączniki do niego, nie zostały mu prawidłowo doręczone (z uwagi na zmianę miejsca zamieszkania i niepoinformowanie o tym powoda), zarządzeniem z 17 lutego 2021 r. Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej skierował sprawę do rozpoznania na rozprawie. Postanowieniem z 15 kwietnia 2021 r. Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej oddalił wniosek pozwanego o doręczenie nakazu zapłaty wraz z odpisem pozwu z załącznikami i pouczeniem o sprzeciwie, przyjmując, że nastąpiło skuteczne doręczenie mu powyższych dokumentów.

Prokurator Generalny pismem z 26 kwietnia 2022 r. złożył skargę nadzwyczajną od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym z weksla Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z 3 lutego 2016 r. (X Nc 14346/15), w której zaskarżył go w całości. Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 1904 ze zm., dalej: „u.SN”) powyższemu orzeczeniu zarzucił:

1. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 64 ust. 1 i art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 486 ze zm.), takich jak prawo do własności oraz ochrona konsumenta jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, poprzez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z weksla wierzytelności wynikającej z umowy pożyczki zawartej przez G. S. z P. S.A. z siedzibą w B., bez uwzględnienia okoliczności, że weksel na którym oparto roszczenie służył zabezpieczeniu wierzytelności konsumenckiej, a więc bez uwzględnienia konsumenckiego charakteru rozpoznawanej sprawy i bez zbadania przez sąd z urzędu potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z której wynikało zobowiązanie, co naruszało prawo do własności G. S. jako konsumenta, a

także godziło w prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami określonymi przez art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jako sprawiedliwości proceduralnej mającej zapewnić pozwanemu prawo do sądu oraz pozbawiło pozwanego skutecznej ochrony przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi wynikającymi z art. 7 ust. 1 Dyrektywy Rady nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. o nieuczciwych warunkach w umowach konsumenckich (Dz.U. UE L 1993, nr 95, poz.29);

2. rażące naruszenie:

1. prawa procesowego, tj. art. 486 § 1 w zw. z art. 485 § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania orzeczenia) w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 Dyrektywy Rady nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. o nieuczciwych warunkach w umowach konsumenckich (Dz.U. UE L 1993, nr 95, poz.29), poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, skutkujące wydaniem nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym z weksla uwzględniającym w całości powództwo P. S.A. z siedzibą w B. przeciwko G. S. o zapłatę, w sytuacji gdy z ustalonych w sprawie okoliczności wynikało jednoznacznie, iż weksel *in blanco* będący podstawą dochodzonego w sprawie roszczenia był pochodną zawartej przez pozwanego umowy o charakterze konsumenckim i ją zabezpieczał, zaś sama treść weksla nasuwała w związku z tym uzasadnione wątpliwości czy kwota wykupu weksla objętą żądaniem pozwu nie była wynikiem zastosowania przez powoda zapisów sprzecznych z ustawą lub zasadami współżycia społecznego bądź klauzul abuzywnych, co implikowało obowiązek sądu zbadania jej postanowień celem ustalenia czy dochodzone roszczenie jest zasadne i czy nie doszło do naruszenia przepisów chroniących pozwanego jako konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, a w konsekwencji do stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty i konieczności skierowania sprawy do postępowania zwykłego;
2. prawa procesowego, tj. art. 499 § 1 pkt 2 k.p.c., art. 248 § 1 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c., poprzez zaniechanie wezwania powoda do przedłożenia umowy pożyczki nr [...] z 5 października 2014 r., zawartej pomiędzy powodem a pozwanym i mimo tego wydanie nakazu zapłaty w sytuacji, kiedy powód nie

wykazał, że kwota wykupu weksla, objęta żądaniem pozwu, nie była wynikiem zastosowania przez powoda klauzul abuzywnych lub sprzecznych z przepisami prawa w zawartej umowie (stosunek podstawowy), znajdującej się u źródła stosunku wekslowego, a tym samym wydanie nakazu zapłaty nie było dopuszczalne;

3. prawa procesowego, tj. przepisu art. 37¹ § 1 k.p.c., poprzez jego zastosowanie jako kryterium właściwości miejscowej Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej, ze względu na dochodzenie roszczenia przeciwko zobowiązanemu z weksla *in blanco*, którego miejsce płatności określono na B., w sytuacji gdy powód w żaden sposób nie wykazał, że właściwość ta była indywidualnie uzgodniona z pozwanym konsumentem, a tym samym zachodziły uzasadnione wątpliwości, czy decyzja powoda co do wypełnienia weksla *in blanco* w zakresie miejsca jego płatności nie była wynikiem zastosowania przez powoda klauzuli niedozwolonej w rozumieniu art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 3 k.c., a więc klauzuli bezskutecznej, a wobec tego rozpoznanie sprawy przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej jako Sąd niewłaściwy miejscowo było niedopuszczalne, albowiem zachodziły podstawy do przekazania sprawy sądowi właściwemu na podstawie art. 200 § 1 k.p.c., według kryterium z art. 27 § 1 k.p.c., ze względu na miejsce zamieszkania pozwanego;
4. prawa materialnego, tj. art. 22¹ k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. poprzez ich niewłaściwe niezastosowanie do pozwanego jako konsumenta, podczas gdy z okoliczności sprawy nie wynikało, aby dokonane przez niego czynności prawne w postaci zawarcia umowy pożyczki i wystawienia weksla *in blanco* były związane z jego działalnością gospodarczą lub zawodową, a w konsekwencji zaniechanie dokonania przez sąd obligatoryjnej kontroli postanowień tej umowy w trybie art. 385¹ § 1 k.c.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Bielsku-Białej, z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej, Prokurator Generalny wskazał, że wydanie przez sąd w niniejszej sprawie orzeczenia nakładającego na stronę będącą konsumentem obowiązek zapłaty, bez zbadania prawidłowości stosunku podstawowego, z którego wynika zobowiązanie z uwagi na istniejące wątpliwości co do jego uczciwego charakteru w sytuacji, gdy jego drugą stroną jest przedsiębiorca, było niewątpliwie sprzeczne z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Podjęte przez ustawodawcę działania celem ochrony interesów konsumentów w sytuacji, gdy działania przedsiębiorcy wykonującego m.in. działalność w zakresie udzielania pożyczek gotówkowych godzą w interesy ogólnospołeczne i dotyczą szerokiego kręgu uczestników rynku, w niniejszej sprawie okazały się niewystarczające. Wydanie w niniejszej sprawie orzeczenia sądu zgodnie z przepisami w postępowaniu upominawczym z weksla usankcjonowało bowiem w istocie nieuczciwe praktyki rynkowe naruszające w sposób istotny równowagę kontraktową na niekorzyść konsumenta, co godziło nie tylko w obowiązujący porządek prawny, ale także wartości chronione przez system prawa stanowiące podstawę wprowadzonych przepisów art. 385¹ k.c. określających postępowanie w przypadku niedozwolonych postanowień umownych, a nadto ustawy o kredycie konsumenckim, mających stanowić ochronę przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi i jest niewątpliwie sprzeczne ze sprawiedliwością społeczną.

W dalszej części uzasadnienia skarżący podniósł, że Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej przystępując do rozpoznania niniejszej sprawy winien był „prześć ze stosunku z weksla na stosunek podstawowy”, badając z urzędu niedozwolone zapisy umowne. Zdaniem Prokuratora Generalnego, skoro państwa członkowskie Unii Europejskiej są zobowiązane, w myśl unijnych unormowań, do zapewnienia skutecznej ochrony konsumentom, to sąd krajowy jest zobowiązany z urzędu każdorazowo zweryfikować, czy weksel stanowił gwarancje wierzytelności wynikającej z umowy konsumenckiej, a to wymaga zbadania podstawy wydania weksla. Nie może zatem być wątpliwości, że w sytuacji ustalenia, iż powód dochodzi wierzytelności z weksla stanowiącego zabezpieczenie umowy konsumenckiej, niezbędna i konieczna jest, dla pełnej realizacji celów przyświecających uchwaleniu Dyrektywy 93/13/EWG i jej unormowań, obligatoryjna

kontrola sądu treści stosunku podstawowego łączącego wystawcę weksla będącego konsumentem z przedsiębiorcą.

Co więcej, sąd w postępowaniu, w którym pozwanym jest konsument i stosując przepisy postępowania cywilnego regulujące postępowanie nakazowe z weksla, jest zobligowany interpretować je przez pryzmat treści art. 76 Konstytucji, a więc z zachowaniem wysokich standardów tej ochrony w zw. z art. 6 i 7 Dyrektywny 93/13, co powoduje konieczność skierowania sprawy do postępowania zwykłego, skoro nie jest dopuszczalne w trybie nakazowym badanie potencjalnie nieuczciwego charakteru stosunku podstawowego będącego źródłem zobowiązania wekslowego.

Prokurator Generalny zauważył również, że zawarta przez strony umowa pożyczki podlegała reżimowi ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, albowiem zgodnie z art. 3 ust. 2 tej ustawy za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności umowę pożyczki zawartą pomiędzy pożyczkodawcą prowadzącym działalność gospodarczą w zakresie udzielania pożyczek i konsumentem. Postanowienia tego typu umów powinny podlegać natomiast kontroli sądu, co powoduje konieczność ich oceny stosownie do ogólnych przepisów zmierzających do ochrony konsumenta i normujących zagadnienie klauzul abuzywnych (art. 385¹ i nast. k.c.), a także przepisów odsyłających do zasad swobody zawierania umów i sankcji nieważności czynności prawnej.

Zdaniem Prokuratora Generalnego, uzasadniony jest zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej przepisu art. 37¹ § 1 k.p.c. Według niego, przedmiotem niedozwolonej klauzuli umownej mogą być postanowienia, które wpływają na właściwość sądu. Powód uzasadniając właściwość miejscową Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej wskazał tymczasem jedynie powyższy przepis, odnoszący się do miejsca płatności weksla. Powód w żaden sposób nie wykazał jednak, że uzgodnienia w tym względzie były czynione indywidualnie z pozwanym – konsumentem. Dlatego zachodziły uzasadnione w tym względzie wątpliwości, który sąd winien był z urzędu rozstrzygnąć w drodze sądowej kontroli postanowień stosunku podstawowego (umowy pożyczki), regulujących tę kwestię, tj. czy winien był dokonać z urzędu oceny czy klauzula umowna

wpływająca bezpośrednio na właściwość sądu jest dozwolona i w razie odmiennych ustaleń przekazać sprawę sądowi właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania pozwanego.

Wskazano również, że potrzebę przeprowadzonej z urzędu sądowej kontroli postanowień dokumentów umowy pożyczki, będącej źródłem dochodzonego przez powoda roszczenia wekslowego, odnaleźć można także w treści weksla, nasuwającej uzasadnione wątpliwości, czy kwota wykupu weksla objęta żądaniem pozwu nie była wynikiem zastosowania przez powoda klauzul abuzywnych lub sprzecznych z przepisami prawa. Konsekwencją uznania abuzywnego charakteru określonych klauzul w umowie byłby brak związania nimi po stronie pozwanego konsumenta (bezskuteczność), a zatem za bezpodstawne należałoby uznać zgłoszone przez powoda żądanie zapłaty, a nakaz nie mógł być wydany, w dalszej zaś perspektywie powództwo zasługiwałoby na oddalenie jako w całości bezpodstawne lub jedynie w określonej części. Zachodzą przy tym istotne trudności, a wręcz niemożliwość w ustaleniu w oparciu o wezwanie do zapłaty jaką kwotę pożyczki faktycznie otrzymał pozwany, a jaką kwotę był zobowiązany zwrócić powodowi i w jakim terminie, a także jaki charakter mają kwoty poszczególnych zobowiązań pozwanego składające się na całość dłużnej kwoty, podane w wezwaniu do zapłaty. W tym bowiem względzie wezwanie do wykupu weksla wskazuje na pewne pozycje określone kwotowo bez bliższego określenia z jakich tytułów oraz sposobu ich obliczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile:

1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, lub

2) orzeczenie w sposób rażąco narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub

3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego

- a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skargę nadzwyczajną, co do zasady, wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna w terminie roku od dnia rozpoznania (art. 89 § 3 zd. 1 u.SN). Stosownie do art. 115 § 1 u.SN, jedynie przejściowo, w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po 17 października 1997 r. W takim przypadku, zgodnie z art. 115 § 1a u.SN, skarga nadzwyczajna może być wniesiona wyłącznie przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponadto, od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony skarga nadzwyczajna może być wniesiona tylko raz (art. 90 § 1 u.SN).

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyroki Sądu Najwyższego: z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20; z 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21; z 7 września 2022 r., I NSNc 530/21; z 21 września 2022 r., I NSNc 544/21; z 12 października 2022 r., I NSNc 716/21 i z 23 listopada 2022 r., I NSNc 707/21). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dadzą się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi.

Na podmiocie wnoszącym skargę nadzwyczajną spoczywa w pierwszej kolejności powinność wykazania zaistnienia w danej sprawie przynajmniej jednej z przesłanek szczegółowych – uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Ponadto, skarga nadzwyczajna musi nawiązywać do przesłanki ogólnej (funkcjonalnej), wskazanej w art. 89 § 1 *in principio* u.SN, która wymaga równoczesnego wykazania, że uwzględnienie skargi nadzwyczajnej jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Ścisłe określenie przesłanek przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej funkcją ochronną w ujęciu Konstytucji, tj. z jednej strony, z dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w zw. z art. 2 Konstytucji), a z drugiej strony, z konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji, zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; wyroki Sądu Najwyższego: z 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21; z 7 września 2022 r., I NSNc 530/21; z 21 września 2022 r., I NSNc 544/21; z 12 października 2022 r., I NSNc 716/21 i z 23 listopada 2022 r., I NSNc 707/21). Ochrona powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*), a przez to stabilności prawa, należy do fundamentów demokratycznego państwa prawnego i znajduje głębokie uzasadnienie aksjologiczne. Z tego względu – jak wskazuje się w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: „ETPC”) – nadzwyczajne środki zaskarżenia muszą być uzasadnione okolicznościami o istotnym i niewątpliwym charakterze, korygującym fundamentalne wady rozstrzygnięć jurysdykcyjnych, niweczące podstawową funkcję wymiaru sprawiedliwości (wyrok ETPC z 24 lipca 2003 r., *Riabykh przeciwko Rosji*, skarga nr 52854/99). Nie mogą przy tym inicjować *de facto* dodatkowej kontroli instancyjnej. Dopuszczalny na gruncie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka środek kontroli musi wobec tego sprawiedliwie wyważyć między prywatnymi interesami a ochroną pewności prawa, w tym ochroną powagi rzeczy osądzonej, od których zależy efektywność funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Konstrukcyjnym założeniem skargi nadzwyczajnej jest więc takie określenie jej przesłanek, by służyła ona eliminowaniu z obrotu orzeczeń sądowych

obarczonych wadami o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji, stwierdzone naruszenia muszą być na tyle poważne, by względ na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20; z 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21; z 7 września 2022 r., I NSNc 530/21; z 21 września 2022 r., I NSNc 544/21; z 12 października 2022 r., I NSNc 716/21 i z 23 listopada 2022 r., I NSNc 707/21).

Dokonując wstępnej oceny skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy nie stwierdził istnienia okoliczności, które mogłyby prowadzić do wniosku, że w niniejszej sprawie jest ona niedopuszczalna, co skutkowałoby jej odrzuceniem *a limine*, bez potrzeby merytorycznego zbadania podniesionych w niej zarzutów. Została ona wniesiona przez Prokuratora Generalnego, który jest jednym z dwóch podmiotów wskazanych w art. 115 § 1a u.SN, uprawnionych do wnoszenia skarg nadzwyczajnych od orzeczeń, które uprawomocniły się przed dniem wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym. Zaskarżony nakaz zapłaty Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej nie mógł zostać, na dzień wniesienia skargi, uchylony ani zmieniony w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Należy zatem stwierdzić, że nie zachodziły przeszkody do merytorycznego rozpoznania wniesionej przez Prokuratora Generalnego skargi nadzwyczajnej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się już pogląd, że konstrukcja skargi nadzwyczajnej wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny występowania przesłanek szczegółowych, a następnie weryfikacji czy wystąpiła również przesłanka ogólna (funkcjonalna). W rozpoznawanej skardze nadzwyczajnej Prokurator Generalny sformułował przeciwko zaskarżonemu orzeczeniu zarzuty odwołujące się do dwóch przesłanek szczegółowych określonych w art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN.

Odnosząc się do poszczególnych zarzutów, w pierwszej kolejności należy stwierdzić zasadność naruszenia przepisów prawa procesowego i materialnego – związanych z przypisaniem pozwanemu statusu konsumenta oraz dotyczących go obowiązków sądu, wydającego nakaz zapłaty.

Po pierwsze, w niniejszej sprawie nie budzi zastrzeżeń ustalenie, że pozwanemu przysługiwał status konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. Zgodnie z tym przepisem, za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Okoliczność ta wiąże się z koniecznością zachowania szczególnej ostrożności w zakresie rozpoznawania spraw, w których jedna ze stron jest konsumentem. Z tego też względu ustawodawca wprowadził regulacje mające zapewnić ochronę interesów konsumenta nie tylko na etapie dokonywania czynności prawnych, ale również podczas dochodzenia określonych roszczeń na drodze postępowania sądowego. W niniejszej sprawie weryfikacja zarzutów postawionych przez skarżącego sprowadza się zatem do ustalenia czy w związku z wydaniem zaskarżonego nakazu zapłaty doszło do naruszenia prawa przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej, zwłaszcza w kontekście konieczności uwzględnienia konsumenckiego charakteru umowy oraz zawartych w niej klauzul. Powyższe wynika z treści przepisu art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c., zgodnie z którym postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Niedopełnienie procedur związanych z dochodzeniem roszczeń od konsumenta – niezależnie od tego, czy *de facto* doszło do naruszenia jego interesów, uznać należy za zachowania bezprawne.

Kontynuując rozważania dotyczące ochrony praw konsumenta, należy wskazać, że zgodnie z art. 499 § 1 pkt 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania zaskarżonego skargą nadzwyczajną orzeczenia) nakaz zapłaty nie może być wydany, jeżeli według treści pozwu przytoczone okoliczności budzą wątpliwość. Natomiast zgodnie z art. 248 § 1 k.p.c. każdy obowiązany jest przedstawić na zarządzenie sądu w oznaczonym terminie i miejscu dokument znajdujący się w jego posiadaniu i stanowiący dowód faktu stosownego dla rozstrzygnięcia sprawy, chyba że dokument zawiera informacje niejawne. Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego uznania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału (art. 233 § 1 k.p.c.). Okoliczności, że pozwany był konsumentem, a nakaz zapłaty został wydany

w oparciu o weksel *in blanco*, powinny przemawiać zatem za obligatoryjnym żądaniem przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej przesłania treści umowy pożyczki z 5 października 2014 r. (nr [...]). W ten sposób mógłby on zweryfikować, czy umowa ta nie zawiera klauzul abuzywnych, naruszających interesy pozwanego. Pominięcie takiej kontroli mogło natomiast prowadzić do zaakceptowania przez sąd działań nawet rażąco naruszających prawa konsumenta, jak np. zaliczenie do sumy wekslowej odsetek w wysokości przekraczającej odsetki maksymalne za opóźnienie czy rażąco zawyżonych kosztów działań monitujących i windykacyjnych.

Należy również zaznaczyć, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 7 listopada 2019 r., *Profi Credit Polska*, C-419/18 i C-483/18 „art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 wymagają, aby sąd (...) mógł zażądać przedstawiania dokumentów służących za podstawę (...) powództwa”. Podkreślono przy tym, że „powyższe rozważania nie naruszają zasady dyspozycyjności (...). Okoliczność, że sąd krajowy wymaga od powoda przedstawiania treści dokumentu lub dokumentów, na których opiera się jego żądanie, należy bowiem po prostu do ram dowodowych postępowania, ponieważ to żądanie ma na celu jedynie upewnienie się co do podstawy powództwa”. W tej sytuacji sąd mógł z urzędu zażądać (na podstawie art. 248 § 1 k.p.c.) od przedsiębiorcy przedstawienia pisemnego zapisu tych postanowień, tak aby móc zapewnić poszanowanie praw konsumentów wynikających z Dyrektywy 93/13. Powyższe oznacza, że Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej, rozpoznając niniejszą sprawę, był uprawniony i zobowiązany do przeprowadzenia z urzędu dowodu z dokumentu, tj. umowy pożyczki z 5 października 2014 r. nr [...] (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 27 września 2022 r., I NSNc 614/21).

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, jak również dotychczasową linię orzecniczą, także w niniejszej sprawie powinny znaleźć zastosowanie regulacje, które nakładały na Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej obowiązek weryfikacji treści umowy zawartej z konsumentem w ramach postępowania zwykłego. Zgodnie z przepisem art. 486 § 1 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania zaskarżonego orzeczenia), w razie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty, przewodniczący wyznaczał rozprawę, chyba że sprawa mogła być rozpoznana na posiedzeniu niejawnym. Natomiast zgodnie z ówczesnym

brzmieniem przepisu art. 485 § 2 k.p.c., sąd wydawał nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksla, którego prawdziwość i treść nie nasuwały wątpliwości. W razie przejścia na powoda praw z weksla, do wydania nakazu niezbędne było przedstawienie dokumentów do uzasadnienia roszczenia, o ile przejście tych praw na powoda nie wynikało bezpośrednio z weksla. Oznacza to, że w sytuacji, gdy treść weksla (wynikająca z zawartej uprzednio umowy) budziła wątpliwości, również w zakresie zgodności z prawem lub dobrymi obyczajami zobowiązania pierwotnego, sąd nie mógł wydać orzeczenia w postępowaniu nakazowym, lecz powinien rozpoznać sprawę w ramach postępowania zwykłego, w którym miałby możliwość weryfikacji potencjalnych zastrzeżeń. Postępowanie nakazowe ma na celu ułatwienie i przyspieszenie rozpoznawania spraw o zapłatę, jednakże nie może prowadzić przez to do jednoczesnego pokrzywdzenia strony – zwłaszcza, gdy jest ona konsumentem. Przepisy proceduralne mają bowiem służyć zapewnieniu pewności prawa, a ich zastosowanie nie może prowadzić do dalszego osłabienia lub faktycznego wyłączenia konstytucyjnie gwarantowanej ochrony konsumenta. W postępowaniu nakazowym toczącym się na podstawie weksla własnego wystawionego przez konsumenta *in blanco* i następnie uzupełnionego przez wierzyciela, sytuacja pozwanego konsumenta jest tymczasem zdecydowanie słabsza, ponieważ możliwość wniesienia zarzutów wiąże się ze spełnieniem przesłanek, które są zbyt rygorystyczne, by zapewniały równorzędną pozycję konsumenta względem wierzyciela dysponującego wekslem *in blanco* (zob. wyrok TSUE z 13 września 2018 r., C-176/17, *Profi Credit Polska SA w Bielsku-Białej przeciwko M. W.*; wyroki Sądu Najwyższego: z 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; z 22 września 2021 r., I NSNc 371/21; z 22 września 2021 r., I NSNc 429/21; 13 lipca 2022 r., I NSNc 452/21).

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazywano, że konieczność zapewnienia skutecznej ochrony konsumentom oznacza, iż niezależnie od zainicjowania przed sądem postępowania nakazowego na podstawie weksla, sąd z urzędu jest zobowiązany do każdorazowej weryfikacji, czy weksel rzeczywiście stanowił zabezpieczenie umowy konsumenckiej. Wymaga to znajomości podstawy jego wydania. Wiąże się też z koniecznością skierowania sprawy do postępowania zwykłego – zwłaszcza, jeżeli pozwanym

jest osoba fizyczna, która w kontekście działalności wierzyciela wekslowego oraz w świetle treści pozwu lub załączonych do niego dowodów powinna zostać uznana za konsumenta (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; z 23 czerwca 2021 r., I NSNc 144/21; z 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; z 22 września 2021 r., I NSNc 371/21; z 22 września 2021 r., I NSNc 429/21; z 13 lipca 2022 r., I NSNc 452/21).

W kontekście powyższego za zasadny uznać należy również zarzut naruszenia przepisu art. 37¹ § 1 k.p.c. Przepis ten przewiduje, że powództwo przeciwko zobowiązanemu z weksla lub czeku można wytoczyć przed sąd miejsca płatności. Jak już wskazano, Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej nie zweryfikował, czy niniejsza sprawa miała konsumencki charakter oraz czy warunki umowy miały nieuczciwy charakter. Nie zweryfikował tym samym, czy decyzja powoda co do wypełnienia weksla *in blanco* w zakresie wskazania miejsca płatności nie była wynikiem zastosowania niedozwolonej klauzuli umownej w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 385³ pkt 23 k.c. Wobec tego nie mógł też ustalić, czy określenie przez powoda miejsca płatności na Bielsko-Białą, nie nastąpiło na skutek zastosowania niedozwolonej klauzuli umownej. Jak słusznie przyjął bowiem Sąd Najwyższy w wyroku z 27 września 2022 r., I NSNc 614/21 „nie ulega wątpliwości, że tego rodzaju zapisowi należałoby przypisać charakter niedozwolonego postanowienia umownego, o którym mowa w art. 385³ pkt 23 k.c. Na zasadzie art. 37¹ § 1 k.p.c. umożliwia bowiem stronie powodowej swego rodzaju „manipulowanie” właściwością miejscową i skierowanie sprawy do sądu korzystniej dla siebie położonego, z pozbawieniem pozwanego dogodności polegającej na prowadzeniu procesu przed sądem miejsca jego zamieszkania, w zależności od tego, jakie miejsce wskaże ona jako miejsce płatności. Problem ten został dostrzeżony w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uchwale z 19 października 2017 r., III CZP 42/17, wskazał, że taki sposób ukształtowania łączącego strony stosunku prawnego jest – w zakresie skutków odnoszących się do właściwości sądu – tożsamy z sytuacją, w której strony posłużyły się niedozwoloną klauzulą prorogacyjną. Wobec powyższego, w sprawie z powództwa przedsiębiorcy przeciwko konsumentowi zobowiązanemu z weksla

sąd zobowiązany jest z urzędu uwzględnić nieskuteczność powołania się przez powoda na podstawę właściwości miejscowej przewidzianą w art. 37¹ § 1 k.p.c.”.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że zasadne są wszystkie zarzuty sformułowane przez skarżącego na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 u.SN. Nie uwzględniając konsumenckiego charakteru rozpoznawanej sprawy i odstępując od zbadania zawartych w umowie klauzul Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej dopuścił się w tym zakresie obrazy przepisów prawa materialnego i procesowego, przy czym naruszenia te – ze względu na wagę naruszonych norm, stopień ich naruszenia oraz ujemne skutki dla stron postępowania – miały charakter rażący (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19; z 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; z 13 lipca 2022 r., I NSNc 452/21). Zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego, rażące naruszenie prawa zachodzi bowiem, gdy zaskarżone orzeczenie można uznać za niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć, gdy było wynikiem rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2021 r., I NSNc 51/20 i powołane tam orzecznictwo). W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolity pozostaje pogląd, zgodnie z którym rażące naruszenie prawa rozumieć należy jako „bardzo duże”, „wyraźne”. Jest to naruszenie prawa na tyle wyraźne, że do jego ustalenia nie jest konieczne prowadzenie złożonych procesów intelektualnych (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 20 stycznia 2021 r., I NSNc 1/21; wyrok Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2020 r., I NSNc 34/20; wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 44/19; postanowienie Sądu Najwyższego z 27 maja 2021 r., I NSNc 109/20). Przyjmuje się ponadto, że naruszenie prawa jest rażące wówczas, gdy w jego następstwie powstają skutki, które są niemożliwe do aprobaty w świetle wymagań praworządności lub też takie, które powodują niemożność akceptacji zaskarżonego orzeczenia jako aktu, który został wydany przez organ praworządnego państwa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 20 marca 1996 r., II PRN 4/96; por. także: wyrok Sądu Najwyższego z 5 maja 2021 r., I NSNc 159/20). Podobny pogląd wypowiedział Sąd Najwyższy w wyroku z 8 czerwca 2021 r. (I NSNc 25/19), wskazując, że „[r]ażący charakter prawa,

o którym mowa w art. 89 § 1 pkt 2 ustawy z 2017 r. o Sądzie Najwyższym, winien uprawdopodobniać tezę o konieczności uchylenia zaskarżonego orzeczenia celem urzeczywistnienia zasady konstytucyjnej z art. 2 Konstytucji RP” (zob. także: wyrok Sądu Najwyższego z 24 marca 2021 r., I NSNc 134/20).

Z tych samych względów za zasadny uznać należy również zarzut naruszenia art. 64 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 76 Konstytucji RP. Zgodnie z pierwszym z powołanych przepisów, każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia. Wydanie orzeczenia zobowiązującego pozwanego do zapłaty określonej kwoty, przy jednoczesnym poważnym naruszeniu procedur związanych z dochodzeniem tych roszczeń, narusza konstytucyjną ochronę własności i innych praw majątkowych. Natomiast zgodnie z art. 76 Konstytucji RP, władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Norma zawarta w art. 76 Konstytucji RP ma określoną treść normatywną i może być bezpośrednio stosowana, a wynikający z niej obowiązek zapewnienia właściwej ochrony konsumentów spoczywa na każdym organie i instytucji publicznej, której właściwość obejmuje kwestie dotyczące konsumentów, w tym również na sądach. Powyższe znalazło potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie z którym art. 76 Konstytucji RP wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą władzę publiczną – w tym również sądy powszechne – do podejmowania działań mających na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przepis ten powinien być uwzględniany zarówno przez ustawodawcę na etapie stanowienia prawa, jak i przez sądy powszechne w procesie jego stosowania i dokonywania jego wykładni (wyroki TK: z 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; z 13 września 2005 r., K 38/04; z 17 maja 2006 r., K 33/05; z 13 września 2011 r., K 8/09). Konstytucyjna zasada ochrony konsumenta zakłada, że ma on słabszą pozycję kontraktową niż przedsiębiorca, dlatego „wymaga ochrony, a więc pewnych uprawnień, które doprowadziłyby do przynajmniej względnego zrównania pozycji kontrahentów” (wyrok TK z 11 lipca 2011 r., P 1/10). Z tych względów Sąd Najwyższy uznawał art. 76 Konstytucji RP za dopuszczalny wzorzec kontroli orzeczeń na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN (wyroki Sądu Najwyższego:

z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; z 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21; z 13 lipca 2022 r., I NSNc 452/21).

Rekonstrukcja ponadustawowych standardów ochrony konsumentów w Rzeczypospolitej Polskiej wymaga uwzględnienia również przepisów Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016 r.). Potwierdza to orzecznictwo Sądu Najwyższego, w którym przyjmuje się, że zakres ochrony konsumentów wynikający z art. 76 Konstytucji RP należy oceniać z uwzględnieniem zasad i wymagań prawa unijnego, z uwagi na zakres implementowania regulacji unijnych dotyczących prawa konsumenckiego do krajowego porządku prawnego (wyroki Sądu Najwyższego: z 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; z 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21). Podstawowe znaczenie dla wyznaczenia zakresu tej ochrony ma dyrektywa Rady nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. UE L 1993, nr 95, poz. 29; dalej: „Dyrektywa 93/13”), która nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia skutecznych środków mających na celu zapobieganie stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Zaniechanie przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej weryfikacji treści umowy spowodowało istotne ograniczenie skutecznej ochrony sądowej przysługującej pozwanemu. Tymczasem w świetle nakreślonych powyżej standardów ochrona konsumenta przed klauzulami niedozwolonymi w umowach następuje *ex lege* i sąd może dokonać ustaleń w tym przedmiocie także z urzędu, podczas rozpoznawania sprawy z udziałem konsumenta (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 3 sierpnia 2021 r., I NSNc 232/21; z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; z 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21). Co więcej, niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest *ex lege* pozbawione mocy wiążącej od samego początku i każdy organ orzekający w sprawie dotyczącej roszczenia z umowy z udziałem konsumenta jest obowiązany z urzędu to uwzględnić, chyba że konsument temu się sprzeciwi w sposób niewymuszony i jednoznaczny (uchwała Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2018 r., III CZP 114/17).

Samo stwierdzenie zaistnienia przesłanek szczegółowych nie jest jeszcze wystarczające dla wyeliminowania zaskarżonego orzeczenia z obrotu prawnego. W dalszej kolejności należy bowiem ustalić czy uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty jest „konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej” (art. 89 § 1 *in principio* u.SN). Przesłanka ta powinna być interpretowana zgodnie z zasadą ustrojową wyrażoną w art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zasada demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej ma charakter kompleksowy. Na jej treść składają się inne zasady pochodne, m.in. zasada zaufania obywatela do państwa i zasada bezpieczeństwa prawnego jednostki (por. P. Tuleja, *Komentarz do art. 2*, [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP, t. 1, Komentarz do art. 87-243*, Warszawa 2016, s. 223-228). Prokurator Generalny wskazał, że z zasady określonej w art. 2 Konstytucji RP wywodzona jest konieczność zapewnienia bezpieczeństwa prawnego jednostki, pewności co do prawa, przewidywalności stanowionego prawa, lojalności państwa względem obywateli, co powinno budować zaufanie jednostki do Państwa. Bezpieczeństwo prawne obywateli winno być przy tym rozumiane nie tylko formalnie jako przewidywalność działań władzy publicznej, ale także jako skuteczne zabezpieczenie dóbr życiowych i interesów człowieka. Zgodzić trzeba się przy tym ze skarżącym, że jej celem nie jest „tylko doprowadzenie do formalnej zgodności z prawem kwestionowanych orzeczeń, ale także realizacja zasady sprawiedliwości społecznej”. Z całą pewnością stoi ona na przeszkodzie akceptacji praktyki orzeczniczej polegającej na wydawaniu nakazu zapłaty przeciwko konsumentowi z uwagi na samą tylko treść weksła, bez kontroli treści umowy, na podstawie której doszło do jego wystawienia.

Zaistnienie przesłanek szczegółowych oraz przesłanki funkcjonalnej z art. 89 § 1 u.SN uzasadnia stwierdzenie, iż uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty jest proporcjonalnym środkiem pozwalającym zapewnić zgodność z art. 2 Konstytucji RP.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 91 § 1 u.SN orzekł jak w sentencji.

Na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN Sąd Najwyższy zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi nadzwyczajnej.